

Іван Савович Зозуля (до 80-річчя від дня народження)

12 серпня 2019 р. виповнилося 80 років Івану Савовичу Зозулі — доктору медичних наук, професору, неврологу, заслуженому діячеві науки і техніки України, лауреату Державної премії України в галузі науки і техніки, академіку Академії наук вищої освіти України, Міжнародної академії освіти і науки, завідувачу кафедри медицини невідкладних станів (1991–2018) та проректору з наукової роботи Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика (до 2016 р.).

Іван Савович Зозуля народився 12.08.1939 р. в селі Волоське Деражнянського району Хмельницької області. Після закінчення Волосківської середньої школи (1957) поступив у Чернівецьке медичне училище, яке закінчив із відзнакою в 1959 р. Цього ж року поступив у Чернівецький медичний інститут. Перші 3 роки навчався на відмінно, отримував підвищену стипендію. З 1959 р. водночас працював медичною сестрою в терапевтичному, згодом — в офтальмологічному відділенні Чернівецької обласної лікарні.

На старших курсах Іван Зозуля відвідував терапевтичний гурток у професора Натана Борисовича Щупака, займався студентською науковою роботою, проводив клінічні та експериментальні дослідження. На V курсі (1963) виступив з доповіддю на XXXVI Науковій конференції «Реакция Така-Ара у больных с различными ретикулезами» з публікацією тез. До наукової роботи Іван Савович долучився ще за студентських років. При закінченні Медичного інституту у 1965 р. Н.Б. Щупак подав до ректорату замовлення, щоб залишити І.С. Зозулю на кафедрі, але відповідно до законодавства потрібно було відпрацювати три роки.

У період 1965–1968 рр. працював лікарем у Вовковинецькій дільничній лікарні Хмельницької області, Хмельницькій обласній лікарні. У 1968–1970 рр. навчався в клінічній ординатурі на кафедрі нервових хвороб № 1 Київського державного інституту удосконалення лікарів. У 1970–1978 рр. — лікар, завідувач неврологічного відділення Київської обласної клінічної лікарні. З 1978 р. — асистент, доцент кафедри нервових хвороб. Із 1988 р. — доцент, професор, з 1991 р. — завідувач кафедри медицини невідкладних станів Національної медичної академії післядипломної освіти (НМАПО) імені П.Л. Шупика.

У 1972 р. І.С. Зозуля захистив кандидатську дисертацію «Клинико-электрофизиологические изменения при сосудистых заболеваниях головного мозга» (нервові хвороби), у 1990 р. — докторську дисертацію «Реабилитация больных с неврологическими проявлениями гипертонической болезни» (нервові хвороби, кардіологія). І.С. Зозуля — лікар вищої категорії за фахом «Неврологія» і «Медицина невідкладних станів».

Працюючи на кафедрі нервових хвороб № 1, Іван Савович був призначений ученим секретарем Спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій, головою якої був професор Леонід Остапович Пелех (на той час — проректор з наукової роботи). Цю посаду Іван Савович обіймав протягом 10 років, аж до захисту своєї докторської дисертації. Це була велика наукова школа, що спонукала багато читати, писати, оформляти документацію і доставляти її (дисертації) до Вищої атестаційної комісії (ВАК) СРСР.

З 1991 р. — проректор із наукової роботи НМАПО імені П.Л. Шупика (до 2016 р.) і завідувач кафедри швидкої та невідкладної медичної допомоги (нині — кафедра медицини невідкладних станів). У 1992 р. І.С. Зозулі присвоєно вчене звання професора.

Працюючи проректором з наукової роботи, професор І.С. Зозуля значною мірою реорганізував наукову діяльність в Академії, підготовку науково-педагогічних кадрів, запровадження бюджетних і пошукових науково-дослідницьких робіт, створення центральної науково-дослідної лабораторії та науково-дослідного сектору. За ініціативи ректора Академії професора Віталія Михайловича Гиріна І.С. Зозуля разом із завідувачем відділу науково-медичної інформації Р.І. Гош створили всю документацію і затвердили у ВАК випуск «Збірника наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика», що вийшов вже сотим номером. За ініціативи ректора академіка Національної академії медичних наук (НАМН) України, професора Ю.В. Вороненка Іван Савович як проректор з наукової роботи стояв у витоків створення і забезпечення діяльності дванадцяти спеціалізованих вчених рад. Створені наукові школи з різних спеціальностей. Започатковані науково-практичні журнали, співзасновником яких стала Академія, сьогодні їх близько 40. Професор І.С. Зозуля зробив великий внесок як проректор у становлення, розвиток та авторитет НМАПО імені П.Л. Шупика.

Професор І.С. Зозуля, працюючи на кафедрі медицини невідкладних станів протягом 30 років, з яких 28 — завідувачем, багато зробив для створення та розвитку кафедри, підбору кадрового потенціалу, розширення її багатопрофільності. За 30 років існування кафедри професорсько-викладацький склад змінився, виріс професіоналізм, матеріально-технічне забезпечення, забезпечення підручниками, навчальними посібниками. Під редакцією професора І.С. Зозулі протягом 10 років опубліковано 4 підручники з медицини невідкладних станів, в тому числі — під грифом «національний». Іван Савович як завідувач опорної кафедри налагодив тісні творчі зв'язки із завідувачами профільних кафедр Харківської академії післядипломної освіти і Запорізької академії післядипломної освіти, із Республіканським центром екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, Київським центром екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, головними лікарями баз кафедри — Київської міської клінічної лікарні швидкої медичної допомоги, Олександрівської клінічної лікарні м. Києва, Київської міської дитячої клінічної лікарні № 1 і баз стажування Житомира, Чернігова, Черкас, Київської області. За роки роботи кафедри пройшли навчання 9802 лікарі-слухачі та 852 лікарі-інтерни, підготовлено 22 аспіранти, 45 клінічних ординаторів, з яких 10 — іноземні громадяни. Захищено 9 докторських і 40 кандидатських дисертацій, успішно захистили докторські дисертації 2 докторанти. Проведено велику лікувальну роботу. Виконано біля 5,5 тис. оперативних втручань, проліковано та проконсультовано близько 100 тис. хворих, впроваджено 34 наукових розробки.

Кафедрою під керівництвом професора І.С. Зозулі організовано та проведено 25 наукових форумів, в тому числі 5 з'їздів працівників екстреної медичної допомоги. На І з'їзді (2005) створено Громадську організацію «Асоціація працівників швидкої, невідкладної медичної допомоги та медицини катастроф», президентом якої обрано професора І.С. Зозулю (до 2016 р.).

І.С. Зозуля — автор понад 1000 друкованих праць, з яких 43 підручники та навчальні посібники, 21 монографія, 1 словник, 1 нормативний документ, 42 довідники, 22 інформаційні листи, 33 ме-

тодичних рекомендації, 11 авторських прав на твір, 55 винаходів та патентів, 740 статей і тез. Під його керівництвом та науковим консультуванням захищено 4 докторські та 26 кандидатських дисертацій, присвячених актуальним проблемам неврології, нейрохірургії, наслідкам Чорнобильської катастрофи, черепно-мозкової та спінальної травми: «Неврологические проявления нестабильности позвоночника при остеохондрозе в возрастном аспекте» (В.В. Гангальський), «Комплексная диагностика и лечение больных с цереброваскулярной недостаточностью, обусловленной окклюзионно-стенотическими процессами прецеребральных артерий» (Н.М. Бучакчийська), «Нейромодаторна регуляція енергозбереження діяльності серця та її корекція при патології міокарда» (К.М. Ігрунова), «Клініко-патогенетична характеристика та фактори ризику гострого ішемічного інсульту залежно від часу виникнення: особливості діагностики, лікування та прогнозу» (А.О. Волосовець), «Методи екстракорпоральних детоксикацій при отравленнях дихлоретаном» (В.В. Курашов), «Перегины та подовження внутрішньої сонної артерії, що викликають ішемічні порушення мозкового кровообігу» (С.І. Синицький), «Віддалені результати медикаментозного і хірургічного лікування повторних ішемії при оклюзивних і стенозувальних процесах каротидного басейну» (Т.Є. Сельськова), «Вплив інгібіторів ангіотензинперетворюючого ферменту катпроприлу на церебральну та центральну гемодинаміку у хворих цереброваскулярною недостатністю» (М.В. Шишлова), «Зміни загальної і церебральної гемодинаміки при геморагічному інсульті» (О.А. Чернікова), «Реабілітація хворих з цереброваскулярною недостатністю, що зазнали дії малих доз іонізуючого випромінювання» (А.В. Юрченко), «Вітамінне забезпечення хворих епілепсією дитячого та юнацького віку при лікуванні їх антиконвульсантами» (Л.М. Желіба), «Інсультаподібний перебіг запальних процесів головного мозку та його оболонки (клініка, діагностика, лікування)» (С.О. Карета), «Гострі порушення мозкового кровообігу при подовженнях та перегибах сонних артерій (клініка, діагностика, лікування, прогноз)» (О.М. Гончарук) та ін.

Велику нецініму роль у становленні, науковій та професійній діяльності І.С. Зозулі зіграли його вчителі та наставники: доктор медичних наук, професор Дмитро Іванович Панченко; доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України, член-кореспондент НАМН України Євгенія Леонідівна Мачерет; ректори — доктор медичних наук, професор Михайло Нестерович Умовіст; доктор медичних наук, професор Віталій Миколайович Гирін; доктор медичних наук, професор, академік НАМН України Юрій Васильович Вороненко та всі ті, хто був дотичний до життя та творчої діяльності Івана Савовича Зозулі.

Основні напрямки наукових досліджень І.С. Зозулі: цереброваскулярна патологія, закриття черепно-мозкова травма, спінальна травма, запальні захворювання нервової системи, надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному та ранньому госпітальному етапах при екстремальних станах.

Під керівництвом професора І.С. Зозулі розроблено та впроваджено нові методи діагностики, лікування та профілактики захворювань. Запропоновано шляхи оптимізації лікувально-діагностичного процесу при ішемічних та геморагічних інсультах на догоспітальному та ранньому госпітальному етапах; науково обґрунтовано застосування нейропротекторів в інтенсивній терапії та тромболітичної терапії при ішемічних інсультах. Розроблена та обґрунтована оптимізована система комплексної медичної допомоги при судинній патології головного мозку, яка включає структурну перебудову системи медичної допомоги, удосконалення кадрового забезпечення, безперервного підвищення якості медичної допомоги, матеріально-технічного забезпечення і впровадження сучасних організаційних та клінічних технологій. Запропоновано нові підходи до лікування і профілактики повторних ішемії головного мозку, підтверджена ефективність хірургічної корекції магістральних судин в ранній період інсульту (до 6 год). Розроблено критерії діагностики, особливості перебігу та клініки ішемічних інсультів залежно від часу виникнення і патогенетичних факторів, розкрито роль екзо- та ендогенних зрушень, оптимізовано алгоритм лікувальної тактики та вторинної профілактики. Розроблено алгоритм ранньої диференційної діагностики запальних процесів головного мозку та його оболонки з інсультаподібним перебігом з гострими порушеннями мозкового кровообігу. Роз-

роблено алгоритм діагностики та лікування епілепсії у дітей та підлітків із включенням нових протисудомних препаратів та вітамінних комплексів.

Іван Савович Зозуля був членом Вченої ради МОЗ України чотирьох скликань, багато років є членом президії правління Республіканського товариства неврологів, психіатрів і наркологів України, членом спеціалізованої Вченої ради з фаху «Неврологія, терапія, сімейна медицина», заступником голови Вченої ради НМАПО імені П.Л. Шупика (до 2016 р.).

Професор І.С. Зозуля — головний редактор журналу «Український медичний часопис» з дня його заснування, голова редакційної колегії «Інформаційного вісника» Академії наук вищої освіти (АНВО) України, науковий редактор «Збірника наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика», науковий консультант журналу «Гострі та невідкладні стани у практиці лікаря», головний редактор міжнародного журналу «Екстренна медицина» (Україна, Білорусь, Росія), член редакційних рад ряду наукових і науково-практичних медичних журналів. Професор І.С. Зозуля — лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки за цикл праць «Початкові та зворотні форми порушень мозкового кровообігу. Розробка і впровадження в практику нових методів профілактики, діагностики, лікування та реабілітації в Україні» (1993), академік АНВО України (1994), Міжнародної академії освіти і науки (2016), член Нью-Йоркської Академії наук (1999), дійсний член Європейської академії природничих наук (2009). У 1998 р. професору І.С. Зозулі присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». Інтернаціональним біографічним центром Кембриджського університету Іван Савович визнаний «Людиною року 1999–2000», нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України (2003), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2007), Почесними грамотами і Подякою Міністерства охорони здоров'я України (1999, 2008), Почесною грамотою Київського міського голови (2004), Почесною грамотою Київської обласної державної адміністрації (2012), Благословенною Грамотою Патріарха Київського і всієї Русі — України Філарета (2002), знаками «Отличник здравоохранения СССР» (1987), «Відмінник освіти України» (2004 р.), орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого II ступеня (2004), Почесними дипломами Міністерства освіти і науки України, Академії педагогічних наук України, Третьої виставки-презентації «Інноваційні технології навчання» (2006), дипломом і другою премією АНВО України за цикл навчальних посібників (2005, 2016); ювілейною медаллю АНВО України на честь її 20-річчя (2012); дипломом та першою премією з інновації «Підручники» АНВО України (2008, 2015), Подякою ректора НМАПО імені П.Л. Шупика (2011, 2015), Орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня (2008), Орденом князя Ярослава Мудрого IV ступеня (2018), Орденом «100 років Української державності» (2019), Орденом «Козацької доблесті I ступеня» (2001), Орденом рівноапостольного князя Володимира Великого IV ступеня (2004), Орденом Рівноапостольного Володимира Великого «З нами Бог і Україна» III ступеня (2015), Орденом «Велика Україна», 25 років незалежності (2016), Орденом Рівноапостольного Володимира Великого II ступеня (2017), ювілейною медаллю на честь 100-річчя НМАПО імені П.Л. Шупика. Загалом професор І.С. Зозуля має 8 почесних звань, 8 орденів, 21 Почесну грамоту, Подяку та Відзнаку і 22 медалі. Діяльність професора І.С. Зозулі та його здобутки висвітлено у 35 публікаціях.

Іван Савович створив прекрасну родину. Дружина — Вікторія Петрівна Зозуля — лікар-кардіолог, яка багато років працювала в кардіореанімації Київської обласної клінічної лікарні. Син — Андрій Іванович Зозуля, доктор медичних наук, професор кафедри медицини невідкладних станів НМАПО імені П.Л. Шупика, лікар-нейрохірург вищої категорії, заслужений лікар України Олександрівської міської клінічної лікарні. Донька — Ярослава Іванівна Тростянська (Зозуля) — кандидат юридичних наук, заступник директора Департаменту науки і освіти Київської області. У Івана Савовича 4 онуки: Валерія — випусниця Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, Ваня, Ярослав та Катя — школярі.

Редакція журналу «Український медичний часопис» щиро вітає Вас, Іване Савовичу, зі славетним ювілеєм і бажає міцного здоров'я, щастя, професійних та особистих успіхів і наснаги!